

Ο Μητροπολίτης Λαρίσης Ιερώνυμος για τα 50 χρόνια από την Τουρκική εισβολή στην Κύπρο

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Λαρίσης και Τυρνάβου](#)

• Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λαρίσης καί Τυρνάβου κ. Ἱερωνύμου

*Εἶναι δύσκολο νά πιστέψω
πώς μᾶς τούς ἔφερε
ἡ θάλασσα τῆς Κερύνιας
Εἶναι δύσκολο νά πιστέψω
πώς μᾶς τούς ἔφερε
ἡ ἀγαπημένη θάλασσα τῆς Κερύνιας.
Ἀνασῆκωσε τήν πλάτη
κι ἀπόσεισέ τους Πενταδάχτυλέ μου.*

Ὅσο κι ἂν αὐτό ἰσχυρίζονται οἱ παραπάνω στίχοι τοῦ ποιητῆ Κώστα Μόντη πού μελοποίησε ὁ Μάριος Τόκας, οὔτε ἡ θάλασσα τῆς Κερύνιας μᾶς τούς ἔφερε, οὔτε ὁ Πενταδάχτυλος ἀνασηκώνοντας τήν πλάτη μπορεῖ νά τούς ἀποσεισεί. Ἐμεῖς τούς φέραμε! Κι ἐμεῖς πρέπει νά τούς ἀποσεισούμε!

Ἀγαπητοί Ἐκπρόσωποι Φορέων καί Ἀρχῶν,
Ἀξιότιμε κ. Αὐγουστῆ, Πρόεδρε τοῦ ἐν Λαρίση Συλλόγου Κυπρίων,

Σεβαστοί Πατέρες καί Άγαπητοί μου Άδελφοί.

Ή φετινή επέτειος τών πενήντα έτών από τά θλιβερά γεγονότα τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1974, μέ αποκορύφωμα τήν Τουρκική εισβολή, εἶναι εὐκαιρία ὄχι ἀπλῶς ἱστορικῆς ἀναμνησης τών γεγονότων, ἀλλά ἔθνικοῦ ἀναστοχασμοῦ καί ἐξαγωγῆς συμπερασμάτων γιά τήν πορεία μας ἀπό ἐδῶ καί πέρα. Κι εἶναι κάτι πού γιά τήν Ἑλληνική κοινωνία γίνεται δυστυχῶς ἀναγκαστικά, μιᾶς πού ἡ μεσολαβήσασα πεντηκονταετία καί τό blame game τών ἐκπροσώπων τῆς μικροπολιτικῆς καί τῆς κοντόφθαλμης ἀνάλυσης, οὐσιαστικά γιά τήν ἀπόκρυψη μεγάλων ἱστορικῶν ἀληθειῶν, ἔχουν σχεδόν ἐξαλείψει τό Κυπριακό ἀπό τό δημόσιο διάλογο καί τό εὔρος τών στόχων τῆς χώρας, καθιστώντας τήν περιοδική ἀναφορά σέ αὐτό, λόγω ἐπετείων ὅπως ἡ σημερινή, ἐνοχλητική ὑποχρέωση ἢ ἀκόμη καί εὐκαιρία γιά ἀπόπειρα συγκάλυψης πτυχῶν, μιᾶς πού ἡ ἱστορική γνώση τοῦ Νεώτερου Ἑλληνισμοῦ μοιάζει ἀναιμική καί ἀπελπιστικά περιορισμένη.

Κι ὅμως, ἐμεῖς πρέπει νά ἐπιμείνουμε κόντρα στή ρότα τών καιρῶν καί παρά τίς παράφωνες κραυγές ὅσων διακατέχονται εἴτε ἀπό διεθνιστικές ἀντιλήψεις, εἴτε ἀπό ἔθνομηδενιστικά προτάγματα τῆς woke ἀτζέντας, νά θέσουμε τό δάκτυλο ἐπὶ τόν τύπον τών ἡλων καί νά παραδεχτοῦμε ἀλήθειες. Καί τοῦτο τόσο γιά νά ἀποφύγουμε νέα δράματα, ὅσο καί γιά νά διεκδικήσουμε τά ἔθνικά μας δίκαια. Τρεῖς παραδοχές εὐθύς ἐξ ἀρχῆς. Ἡ πρώτη, δέν ἐνδιαφέρει τί κάνουν οἱ ὅποιοι ἄλλοι, ἐνδιαφέρει τί κάνουμε ἐμεῖς. Ἡ δεύτερη, δέν κάναμε καλά τή δουλειά μας, ἢ μᾶλλον κάναμε ὅ,τι μπορούσαμε γιά νά προσφέρουμε τήν Κύπρο βορά στά σύγχρονα θηρία! Ἡ τρίτη, δέν παραθεωροῦμε ἡρωικά κατορθώματα ἢ μεμονωμένα ἐπιτεύγματα, πού ὅμως δέν ἤρκεσαν γιά νά ἐξελιχθοῦν τά πράγματα ἀλλοιῶς, οὔτε ἀπομειώνουμε τήν ὑπερβάλουσα τιμή καί τόν ὀφειλόμενο σεβασμό στήν ἱερή μνήμη ὅσων χάθηκαν φυλάσσοντας Θερμοπύλες, γνωρίζοντας ὅτι στό τέλος οἱ βάρβαροι θά διαβοῦν.

Ἡ Κυπριακή τραγωδία δέν χαρακτηρίζεται ἔτσι γιά τά ἀνθρώπινα δράματα πού σημάδεψαν τήν ἐξέλιξή της. Παρενθετικά ἀναφέρουμε καί μέ τήν παραδοχή ὅτι δέν μποροῦν οἱ ἀριθμοί νά ἀποτυπώνουν τόν πόνο, ὅτι οἱ ἀπώλειές μας συμποσοῦνται σέ πέντε χιλιάδες Ἑλληνες νεκρούς, διακόσιες χιλιάδες πρόσφυγες, χίλιους ἐξακόσιους δεκαεννέα ἀγνοούμενους πού σταδιακά ἀνακαλύπτονται σέ ὀμαδικούς τάφους, εἴκοσι χιλιάδες βιασμούς γυναικῶν, τό δράμα τών εἴκοσι χιλιάδων περίπου ἐγκλωβισμένων, ἄπειρα ἐρείπια καί στάχτες, χωρίς νά ὑπολογίσουμε τήν ἔως σήμερα παράνομη κατοχή τοῦ 36,2% τοῦ ἐδάφους τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, τήν ἀποστέρηση περιουσιῶν καί τόν παράνομο ἐποικισμό τῶν κατεχομένων ἀπό τή συστηματικά διαβρωτική πολιτική τῶν δυνάμεων κατοχῆς. Ἡ Κυπριακή τραγωδία χαρακτηρίζεται ἔτσι ἐπειδὴ ὅλα ἐξελίχθηκαν μπροστά στά μάτια μας καί μέ πλήρη

γνώση τουλάχιστον της Αθήνας και όσων εκείνην τή σκοτεινή περίοδο είχαμε τήν άτυχία ή καλύτερα τήν κατάρρα, νά μās κυβερνοϋν.

Ή Ελλάδα ως ΝΑΤΟϊκός έταϊρος γνώριζε πολύ καλά τήν Τουρκία. Ήξερε τίς δυνατότητες τοϋ στρατοϋ της και μετά τά έμπρηστικά γεγονότα τοϋ 1964 και τή συγκρότηση τών Τουρκοκυπριακών θυλάκων έβλεπε τίς Τουρκικές προσπάθειες για τή δημιουργία άποβατικοϋ στολίσκου. Ο στόχος προφανής, αλλά κι ο παρατηρητής έθελοτυφλοϋσε όσο κανείς! Ή άρνηση τών Η.Π.Α. νά προσφέρουν αξιόλογα άποβατικά μέσα, καθώς κι οί περιορισμένες τότε ναυπηγικές ικανότητες τής Τουρκίας, είχαν ως άποτέλεσμα τή δημιουργία ενός σχεδόν άμελητέου στολίσκου άποβατικών άκάτων μέ περιορισμένες δυνατότητες. Μέγιστη ταχύτητα όκτώ κόμβων, έλλειψη έξοπλισμοϋ, μικρή χωρητικότητα. Μόνο τό καλοκαίρι τοϋ 1973 άποκτήθηκε τό πρώτο τουρκικό άποβατικό σκάφος άξιο άναφοράς, τό περίφημο Ertogrul. Ταυτόχρονα ξεκίνησε κι ή μετατροπή βοηθητικών πλοίων τοϋ Τουρκικοϋ στόλου σέ όπλιταγωγά.

Τήν ίδια έποχή οί Έλληνες διπλωμάτες, καθώς και στελέχη τών Ένόπλων Δυνάμεων παρατηροϋσαν και κατέγραφαν όλα τά άνωτέρω. Όμως, τί κρίμα, τό ταραγμένο μετεμφυλιακό πολιτικό τοπίο, ιδίως τής διετίας 1965-1967, δέν επέτρεπε τή συνετή άσκηση Έξωτερικής πολιτικής, καθώς ή έσωστρέφεια και ή μικρόνοια κυριαρχοϋσαν στην Έλληνική πολιτική σκηνή και όδήγησαν νομοτελειακά στό πραξικόπημα τής 21ης Απριλίου 1967. Ή έλλειψη δημοκρατικής νομιμοποίησης τοϋ καθεστῶτος και ή κήρυξη στρατιωτικοϋ νόμου, όδήγησαν τή χώρα μας στή διεθνή άπομόνωση. Παρά ταϋτα ή όξυδερκής στρατηγική αντίληψη τοϋ Γεωργίου Παπαδόπουλου τόν βοήθησε νά αποφύγει μοιραία λάθη, σέ αντίθεση μέ τόν άνθρωπο πού τόν άνέτρεψε, τόν Δημήτριο Ίωαννίδη, ό όποιος άν και ικανότατος στην καταστολή, δέν διέθετε γεωπολιτική αντίληψη μέ συνέπεια έξ αίτίας τών σοβούντων λαθών του, ή χώρα μας νά περιπέσει σέ διεθνή άνυποληψία, κάτι πού έπαιξε κρίσιμο ρόλο στην εξέλιξη τών γεγονότων.

Τήν άνοιξη τοῦ 1973 ἡ Τουρκία ἐπέτεινε τίς προσπάθειές της στόν τομέα τῶν ἑναερίων μέσων. Προμήθεια μεταγωγικῶν ἀεροσκαφῶν C-130 καί C-160, μεταφορικῶν ἐλικοπτέρων AB-204 καί UH-1. Ταυτόχρονα παρατηρήθηκε μεταφορά καί ἐνίσχυση ἀερομεταφερόμενων καί ἀμφίβιων μονάδων στήν εὐρύτερη περιοχή τῶν Ἀδάνων καί τοῦ λιμανιοῦ τῆς Μερσίνης. Ἀκόμη καί μονάδες τῆς Τουρκικῆς Στρατοχωροφυλακῆς ἐντάχθηκαν στά ἀερομεταφερόμενα τμήματα. Κι ὅλα γίνονταν μπροστά στά μάτια μας. Οἱ Τοῦρκοι δέν προσπάθησαν καθόλου νά κρυφτοῦν! Ἴσα ἴσα ἤθελαν νά προειδοποιήσουν, ἂν ὄχι καί νά ἀπειλήσουν, προκειμένου νά σταματήσει ἡ ἀνόητα ἐπικίνδυνη μεθόδευση τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς.

Ποιά ἦταν ἡ ἀνόητα ἐπικίνδυνη μεθόδευση τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς; Ὅτι προσπαθοῦσε νά ἀσκήσει ἐθνική πολιτική στό Κυπριακό, χωρίς νά ἔχει ὀριοθετήσει στόχους καί κυρίως χωρίς συντονισμό μεταξύ Ἀθηνῶν καί Λευκωσίας, ἀλλά καί ἐπιτρέποντας τήν ἀνάμειξη προσωπικῶν φιλοδοξιῶν στήν ἐξέλιξη τῆς ἐθνικῆς προσπάθειας, χωρίς συνάμα νά διασφαλίζει τή συνέχεια τῆς Ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς παρά τίς ὅποιες πολιτικές μεταβολές. Μέ ἄλλα λόγια, ὁ ἐνθουσιασμός κι ἡ ἀποφασιστικότητα ὅπως εἶχαν ἐκδηλωθεῖ τήν 1η Ἀπριλίου 1955 ἦταν στοιχεῖα τοῦ παρελθόντος, ἐνῶ κι ὁ στίχος ἀπό τό τραγούδι τῆς Ε.Ο. Κ.Α. «μέ προσταγή τοῦ Διγενῆ κι εὐχή τοῦ Μακαρίου ἡ Κύπρος θά λευτερωθεῖ μέ θέλημα Κυρίου», φαινόταν πιά τόσο οὐτοπικός καί τόσο ἀναντίστοιχος μέ τήν πραγματικότητα!

Στίς σχέσεις Ἀθηνῶν-Λευκωσίας κυριαρχοῦσε, στή σκέψη τῆς Ἀθήνας τουλάχιστον, ἡ ἀντίληψη τοῦ κεντρικοῦ καταστήματος καί τοῦ ὑποκαταστήματος. Τό κεντρικό κατάστημα ἀποφασίζει καί τό ὑποκατάστημα ἀκολουθεῖ τήν πολιτική πού τοῦ ὑπαγορεύεται. Στά μάτια τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡ κατάσταση φαινόταν διαφορετική. Ἡ Ἀθήνα ἀναγνωριζόταν ὡς τό ἐθνικό κέντρο, ἀλλά τίς ἰδιαιτερότητες τῆς Νήσου τίς βίωναν οἱ κάτοικοί της, γι' αὐτό καί ἔπρεπε νά ἔχουν λόγο στή διαμόρφωση τῆς ὁποίας συντονισμένης πολιτικῆς. Συνάμα ἡ κάθε πλευρά εἶχε καί τίς δικές της δεύτερες σκέψεις, κάτι πού ἀναδείχθηκε ἤδη ἀπό τήν κομβικῆς σημασίας διαφωνία μεταξύ τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν Εὐάγγελου Ἀβέρωφ καί τοῦ τότε Διπλωμάτη μας, ὑπεύθυνου γιά τό Κυπριακό, Γεωργίου Σεφεριάδη, τοῦ γνωστοῦ νομπελίστα ποιητῆ μας Γ. Σεφέρη, κατά τά ὅσα προηγήθηκαν μέχρι νά καταλήξουμε στίς Συνθῆκες Ζυρίχης-Λονδίνου τό 1959. Ὁ Σεφέρης ἔχοντας ζήσει στήν Κύπρο καί γνωρίζοντας τόν Μακάριο, τόν ὁποῖον ἐκτιμοῦσε πολύ, εἶχε ὡς πρόταγμα τό συμφέρον τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ καί τήν ἐπίτευξη τῆς πλέον ἐφικτῆς λύσης, μιᾶς πού ἦταν φανερό πῶς οἱ Βρεττανοί δέν ὑπῆρχε περίπτωση νά ἐπιτρέψουν Ἑνωση τῆς Κύπρου μέ τήν Ἑλλάδα. Ἀντίθετα, στή σκέψη τοῦ Εὐ. Ἀβέρωφ πρυτάνευε ἡ ὁμαλότητα στίς σχέσεις τῶν μελῶν τῆς

NATOϊκής συμμαχίας και ή αποφυγή αναφλέξεων ή προκλήσεων στη Νοτιοανατολική γωνιά της Μεσογείου. Δηλαδή, τό έρώτημα ήταν τί έρχεται πρώτο, ή ένότητα του Έλληνισμού ή ή ένότητα της NATOϊκής Συμμαχίας. Κι άν αυτό ήταν τό ένα δίπολο, τό όποίο όσο λογικό κι άν φαινόταν, έγκυμονούσε σπέρματα διχασμού στον Έλληνισμό, υπήρχε ένα άλλο δίπολο πολύ πιο τραγικό και πολύ πιο άπειλητικό. Τό δίπολο της άσκησης έξωτερικής πολιτικής μέ άναγνώριση των ύφισταμένων δυνατοτήτων στά πλαίσια του πάντοτε εξελισσόμενου διεθνούς διπλωματικού περιβάλλοντος από τή μιά μεριά, και από τήν άλλη της έμμονής στην έσωστρέφεια μέ στερεότυπα έν πολλοίς φαντασιακά και ιδεολογικές άγκυλώσεις στό χώρο του άνυπόστατου.

Συνεπής έκφραστής της πρώτης στάσης ήταν ό Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος και πρώτος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Οί αντίπαλοί του του καταγινώσκουν έλλειψη σταθερότητας και τόν κατηγορούν για καιροσκοπισμό. Η αλήθεια είναι ότι ό Μακάριος πορευόταν μέ τέτοιο τρόπο ώστε νά κερδίζει ό,τι μπορούσε τή δεδομένη στιγμή, περιμένοντας τήν κατάλληλη εύκαιρία για νά διεκδικήσει κι άλλα. Ό ίδιος θεωρούσε τήν άνεξαρτησία της Κυπριακής Δημοκρατίας ως σταθμό προς τήν Ένωση, ως τό άναγκαίο ένδιάμεσο βήμα. Αυτό τό ξεκαθάρισε μέ όμιλία του τόν Ιανουάριο του 1968 , όπότε και άντιδιέστειλε τό εύκταίο προς τό έφικτό. Τόν στόχο της Ένωσης ό Μακάριος δέν τόν έγκατέλειψε παρά μόνο όταν ό Αττίλας είχε πατήσει καλά στην Κύπρο, μετά τό 1974, όπότε ό όποιοσδήποτε λόγος περί Ένωσης θά όδηγοΰσε πολύ απλά σέ διπλή ένωση και όριστική άπώλεια του κατεχόμενου τμήματος της Κυπριακής Δημοκρατίας υπέρ της Τουρκίας. Χαρακτηήρας δυναμικός και έκφραστής της έποχής του, ό Μακάριος μπόρεσε νά κερδίσει πολλά για τήν υπόθεση της Κύπρου. Τά στοιχεΐα της πολιτικής του, ήταν και οί είς βάρος του «κατηγορίες». Δέν δέχθηκε τήν ένταξη της Κύπρου στό NATO, αντίθετα άναζητούσε προστασία στό Κίνημα των Άδεσμεύτων. Δέν δίσταζε νά προμηθευθεί όπλισμό από χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Όταν τό 1964 ήταν προφανής ή Τουρκική έπιθετικότητα πού άπειλούσε μέ είσβολή τήν Κύπρο, ό Μακάριος άπηύθυνε έκκληση προς τή Σοβιετική Ένωση για στρατιωτική παρέμβασή της υπέρ της Κύπρου. Χαρακτηριστικό τό τελεσίγραφο του Νικίτα Χρουστσόφ τόν Αύγουστο του 1964 πού φόβισε τήν Άγκυρα και τήν υποχρέωσε νά υπαναχωρήσει. Δυστυχώς ή άνατροπή Χρουστσόφ και ή άνάληψη της ήγεσίας της Σοβιετικής Ένωσης από τόν Λεονίντ Μπρέζνιεφ σηματοδότησε άλλαγή της στάσης της. Ό Υπουργός Έξωτερικών Άντρέι Γκρομούκο στις 21 Ιανουαρίου 1965 μίλησε άνοικτά έναντίον της Ένωσης Ελλάδος-Κύπρου και υπέρ μιās δικαιοδικής όμοσπονδίας. Ό λόγος αυτής της μεταστροφής ήταν πώς μέ τήν άποστολή Έλληνικών και Τουρκικών στρατευμάτων στό νησί, ή NATOποίηση της Κύπρου είχε συντελεστεί σέ βαθμό μή άναστρέψιμο. Παρά ταΰτα ό Μακάριος επισκέφθηκε τή Μόσχα τό 1971 μέ θετικά άποτελέσματα. Άνθρωπος

τῆς Ἐκκλησίας πάνω ἀπό ὅλα, ὁ Μακάριος προσπαθοῦσε γιά τήν καλλιέργεια ἄν ὅχι κλίματος ἐνότητας, τουλάχιστον κλίματος ἀνοχῆς στό νησί. Ἔτσι, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος πού κατὰ τήν ἐκλογή του διέγραψε ἀπό τούς ἐνοριακοὺς καταλόγους «ὁπαδούς δογμάτων ἀντιθέτων πρὸς τόν Χριστιανισμόν», ἀποκλείοντας ἔτσι ἀπό τίς Ἀρχιεπισκοπικὲς ἐκλογές καί τό Ἐθναρχικό Συμβούλιο τούς ὁπαδούς τοῦ Α.Κ.Ε.Λ., δέν δίστασε σέ ἄλλες φάσεις ἀκόμη καί νά συμμαχήσει μέ τό φιλοσοβιετικό κομμουνιστικό κόμμα τῆς Κύπρου, προκειμένου νά ἀποσοβηθοῦν ἐσωτερικὲς ἐντάσεις καί νά ἐπιτευχθοῦν ἐθνικοὶ στόχοι. Στίς 8 Μαρτίου 1970 γλύτωσε ὡς ἐκ θαύματος τήν ἐναντίον του δολοφονικὴ ἀπόπειρα δηλώνοντας ἀμέσως μετὰ: «Αἰσθάνομαι ὀδύνην βαθυτάτην διότι εὐρέθησαν Ἕλληνες Κύπριοι, ἐνεργοῦντες αὐτοβούλως ἢ ὡς ὄργανα ἄλλων, οἱ ὁποῖοι [...] ἔρριψαν ἐναντίον μου σφαίρας δολοφονικάς. Θὰ συνεχίσω τὸ ἔργον μου μέ γνώμονα καί ὁδηγὸν τὸ χρέος πρὸς τὸν μάρτυρα Κυπριακὸν λαόν, ἀνταποδίδοντας ὁλοκληρωτικῶς καί παντοιοτρόπως τήν ὑπὸ τοῦ λαοῦ πρὸς ἐμὲ ἐκφρασθεῖσαν μέχρι τοῦδε ἐμπιστοσύνην, μηδέποτε ὀρρωδῶν καί μηδέποτε λιποψυχῶν. Ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἐμαυτὸν τίθμι καί εἰς τήν δημιουργίαν καλυτέρου δι' αὐτὸν μέλλοντος θὰ ἀναλώσω τήν ζωὴν μου [...]». Στίς 8 Μαρτίου τοῦ 1973 τρεῖς Μητροπολίτες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ὁ Κιτίου Ἀνθίμος, ὁ Κυρηνείας Κυπριανός καί ὁ Πάφου Γεννάδιος, προκάλεσαν τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Μακάριο νά παραιτηθεῖ ἀπὸ Πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας ἀπειλῶντας τον σέ διαφορετικὴ περίπτωσι με καθάρεσι. Οἱ φιλομακαριακοὶ διέγνωσαν πίσω ἀπὸ τήν κίνησι αὐτὴ ἐπέμβασι τῶν Ἀθηνῶν στά ἐσωτερικά τῆς Κύπρου καί τῆς Ἐκκλησίας της. Ἀντιδρῶντας ὁ Μακάριος συγκάλεσε Μεῖζονα καί Ὑπερτελῆ Σύνοδο, μέ ἐκπροσώπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁποία ἐξέφρασε τήν ἐμπιστοσύνη τῆς Οἰκουμενικῆς Ὁρθοδοξίας στὸν Μακάριο καί κήρυξε ἔκπτωτους τούς τρεῖς Μητροπολίτες στίς 14 Ἰουλίου τοῦ 1973. Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι στό ἐκκλησιαστικὸ αὐτὸ πραξικόπημα πού προηγήθηκε τοῦ στρατιωτικοῦ, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τήρησε τὴ σταθερὴ γραμμὴ της ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου, ἐνῶ στή Μεῖζονα καί Ὑπερτελῆ Σύνοδο ἐκπροσωπήθηκε ἀπὸ τὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Ἱερώνυμο, Καθηγητὴ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου στή Θεολογικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος μέ τίς γνώσεις του, τήν ἀνάπτυξη τοῦ ζητήματος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας, ἀλλὰ καί ἐπικαλούμενος τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Δαμασκηνοῦ, ὁ ὁποῖος σέ κρίσιμες γιά τὸν Ἑλληνισμό ὥρες δέχθηκε νά ἀναλάβει καθήκοντα Ἀντιβασιλέως, ἔταμε τὸ ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα ὑπὲρ τοῦ Μακαρίου. Τελικὰ στίς 15 Ἰουλίου 1974, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος γίνεται στοχος πραξικοπήματος μέ ἔντονο τὸν κίνδυνο ζωῆς γιά τὸν ἴδιο, ἀναγκάζεται νά ἀποκρυνθεῖ ἀπὸ τήν Κύπρο, μέ ἐπακόλουθο τὰ τραγικὰ γεγονότα τοῦ ΑΤΤΙΛΑ Ι καί ΙΙ. Τελικὰ ὁ «παπᾶς», ὅπως τὸν ἀποκαλοῦσαν περιφρονητικὰ οἱ ἀντίπαλοί του, ἦταν τὸ μόνο ἐμπόδιο στήν τουρκικὴ εἰσβολή, γι' αὐτὸ καί μόλις

άπομακρύνθηκε έστω και προσωρινά, συνέβη τό άνεπανόρθωτο. Σέ κάθε περίπτωση πρέπει νά παραδεχθοϋμε τή μεγάλη δημοφιλία του σέ Έλλάδα και Κύπρο, καθώς επίσης και τό ότι ή συντριπτική πλειοψηφία τών Έλληνοκυπρίων ήταν στό πλευρό του, υποστηρίζοντάς τον σέ κάθε έκλογική άναμέτρηση μέ πρωτοφανή ποσοστά, άναδεικνύοντάς τον για μεγάλο χρονικό διάστημα τόν μόνον έκλεγμένο νόμιμα και δημοκρατικά ήγέτη στόν Έλληνισμό.

Ένδιάμεσοι έκφραστές μεταξύ τών δύο άκρων πού προαναφέρθηκαν, δηλαδή τής άσκησης έξωτερικής πολιτικής μέ άναγνώριση τών ύφισταμένων δυνατοτήτων στά πλαίσια τοϋ πάντοτε έξελισσόμενου διεθνούς διπλωματικοϋ περιβάλλοντος από τή μιά μεριά, και από τήν άλλη τής έμμονής στήν έσωστρέφεια μέ στερεότυπα έν πολλοίς φαντασιακά και ιδεολογικές άγκυλώσεις στό χώρο τοϋ άνυπόστατου, θά μπορούσαν νά θεωρηθοϋν ό Γεώργιος Παπανδρέου και ό Γεώργιος Παπαδόπουλος. Όσο κι άν κάποιους μεγαλύτερους τούς τρομάζει, ίσως και τούς όδηγεϊ στήν άγανάκτηση, ή παράθεση τών δύο αϋτών προσώπων πλάι πλάι, είμαστε υποχρεωμένοι μέ τήν ψυχρή και άνευ συναισθηματισμών ματιά τοϋ άποστασιοποιημένου χρονικά ιστορικοϋ παρατηρητῆ νά άναγνωρίσουμε ότι μέ όμοιο τρόπο κινήθηκαν, ό καθένας στά χρόνια τής εϋθύνης του. Και οί δύο έπιχείρησαν νά καταγάγουν κάποια περιφανή έπιτυχία στήν έξωτερική τους πολιτική, ως μορφή άντιμετώπισης τής έξωτερικής άμφισβήτησής τους. Μέ άλλα λόγια ή άνάμειξή τους στό Κυπριακό είχε ως στόχο και τήν προσπάθεια έπίλυσης του, αλλά και τήν προσπάθεια έδραίωσής τους στή θέση πού κατείχαν, ώστε νά άναδειχθοϋν άδιαφιλονίκητοι ήγέτες. Και οί δύο άποπειράθηκαν επέμβαση στά έξωτερικά τής Κύπρου. Ό Μακάριος άναγκάστηκε νά άπελάσει τόν Νίκο Δεληπέτρο, στενό συνεργάτη τοϋ Γ. Παπανδρέου και άκόλουθο Τύπου τής πρεσβείας, έπειδή ένίσχυε χρηματικά τίς άντιμακαριακές έφημερίδες και όργάνωνε έκστρατεία έναντίον τοϋ Αρχιεπισκόπου και τής Κυβέρνησής του. Ό Μακάριος άναγκάστηκε νά άποκρούει διαρκώς τά αίτήματα τοϋ Γ. Παπαδόπουλου για άλλαγή συγκεκριμένων Υπουργών του και διορισμό άλλων, φίλα προσκείμενων στό καθεστώς τής Αθήνας. Τόσο ό Γ. Παπανδρέου, όσο και ό Γ. Παπαδόπουλος είχαν άποπειραθεί λύση τοϋ Κυπριακοϋ έρήμην τών Κυπρίων. Ό Γεώργιος Παπανδρέου μετά τή διαπιστωμένη άποτυχία άποδοχής τοϋ Σχεδίου Άτσεσον από τήν Κυπριακή πλευρά, ένθαρρυσμένος από τούς Άμερικανούς άποπειράθηκε τόν Αϋγουστο τοϋ 1964 τήν πραξικοπηματική έφαρμογή του. Ό Γεώργιος Παπαδόπουλος, σέ πλήρη άγνοια τοϋ Μακαρίου, συναντήθηκε μέ τόν Πρωθυπουργό τής Τουρκίας Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ στίς 9 Σεπτεμβρίου 1967, στή Γέφυρα τών Κήπων στά έλληνοτουρκικά σύνορα προκειμένου νά λυθεί τό Κυπριακό μέ άπευθείας διαπραγματεύσεις Αθηνών-Άγκυρας. Κοινό πρόβλημα και για τούς δύο υπῆρξε ό Στρατηγός Γεώργιος Γρίβας-Διγενής, έπικεφαλής τοϋ ένοπλου άγώνα τών Κυπρίων κατά τών Άγγλων, Αρχηγός κατά περιόδους τής Έθνικής Φρουράς

Κύπρου καί ίσως, ό ικανότερος Έλληνας στρατιωτικός στή διεξαγωγή άνταρτοπολέμου. Δυστυχώς, δικαίωσε τά ιστορικά παραδείγματα χαρισματικών στρατιωτικών, τών οποίων ή παράκαιρη ανάμειξη στήν πολιτική, χωρίς νά έχουν τά άπαιτούμενα προσόντα, τούς κατέστρεψε καί δημιούργησε καταστροφές. Ό Γεώργιος Παπανδρέου τό 1964 κλήθηκε νά άντιμετωπίσει τήν κρίση τής Μανσούρας πού προκάλεσε ό Γρίβας καί είχε ως συνέπεια βομβαρδισμούς από τήν Τουρκική άεροπορία στόχων στήν άνεξάρτητη Κυπριακή Δημοκρατία. Ό Γεώργιος Παπαδόπουλος κλήθηκε τό 1967 νά διαχειριστεί τά γεγονότα τής Κοφίνου πού όργάνωσε καί διηύθυνε ό Γρίβας, σέ συνεννόηση μέ κύκλους τών Άθηνών, τά όποια ξεσήκωσαν διεθνή κατακραυγή έναντίον τής Άθήνας καί υπέρ τών Τουρκοκυπρίων. Ό Γεώργιος Παπανδρέου έφερε τήν Έλληνική Μεραρχία στήν Κύπρο, έχοντας κατά νοΰν όχι μόνον νά θωρακίσει τό νησί, αλλά καί νά άποστείλει έκτός Ελλάδας άξιωματικούς πού πιθανόν νά τοΰ μεθόδευσαν συνταγματική άνωμαλία. Ό Γεώργιος Παπαδόπουλος απέσυρε τήν Έλληνική Μεραρχία από τό νησί, προκειμένου νά εκλείψουν έξ αίτίας τής παρουσίας της, προσχηματικές άφορμές γιά Τουρκική είσβολή στό νησί ήδη από τό 1967, έχοντας συνάμα στό μυαλό του νά αποφύγει τήν παρουσία Έλληνικής στρατιωτικής δύναμης σέ έδαφος πού δέν έλεγχόταν από τό καθεστώς τής 21ης Άπριλίου, μέ άμεσο τόν κίνδυνο νά μεταβεί εκεί ό έξόριστος Βασιλεύς Κωνσταντίνος, νά θέσει τήν Έλληνική στρατιωτική δύναμη υπό τόν έλεγχο του, νά άποκτήσει διεθνή νομιμοποίηση καί νά δράσει άνατρεπτικά γιά τό καθεστώς τών Άθηνών. Οί δεύτερες σκέψεις στήν Έξωτερική πολιτική, καθώς και οί ύποκρυπτόμενοι στόχοι, πάντα δημιουργοΰν άδυναμίες καί ρωγμές στήν έθνική προσπάθεια.

Έκεΐνος όμως, πού κατ' έξοχήν υπήρξε έκφραστής τής έμμονής στήν έσωστρέφεια μέ στερεότυπα έν πολλοΰς φαντασιακά καί ιδεολογικές άγκυλώσεις στό χώρο τοΰ άνυπόστατου, υπήρξε ό Δημήτριος Ίωαννίδης, ή άλλοιως ό άόρατος δικτάτωρ. Κυρίαρχη πεποίθησή του ήταν ότι έδινε άγώνα νά σωθεί ή χώρα από τόν κομμουνιστικό κίνδυνο, έκφραστής τοΰ όποΰου ήταν ό «κόκκινος παπᾶς» πού διοικοΰσε τήν «Κούβα τής Μεσογείου». Τά πιστεύματα αυτά τοΰ είχαν δημιουργήσει μιά ιδιότυπη ψυχосύνθεση καί νοοτροπία, κατά τήν όποία οί Τοϋρκοι μπορεΰ νά ήταν καί σύμμαχοι, ή τουλάχιστον χρήσιμοι στόν άγώνα κατά τοΰ Μακαρίου! Έτσι, όταν άνέτρεψε τόν Γ. Παπαδόπουλο καί άνέλαβε τήν έξουσία, άρχισε τή μεθόδευση τής άνατροπής τοΰ Μακαρίου, πιστεύοντας ότι μέ τόν τρόπον αύτό θά ύπηρετοΰσε καί τήν Ένωση! Είχε δέ τήν πλήρη βεβαιότητα πώς ό,τι κι άν έκανε, οί Τοϋρκοι δέν θά άντιδροΰσαν καί δέν θά τό εκμεταλλεύονταν κατά τά σχέδιά τους.

Εΐναι γεγονός ότι οί Τοϋρκοι σχεδίαζαν από παλιά τήν ένοπλη επέμβαση στό νησί. Γιά νά γίνει όμως, αύτό χρειάζονταν μιά άφορμή από ελληνικής πλευράς. Υπό τήν

έννοια αυτή ή ελληνική πλευρά διατηροῦσε τό πλεονέκτημα τῆς πρωτοβουλίας τῶν κινήσεων. Ὁ Δημήτριος Ἰωαννίδης δέν εἶχε τήν πίεση ἄλλων, καθώς ὁ θάνατος τοῦ Γρίβα καί ή διαμάχη γιά τήν ἡγεσία τῆς ΕΟΚΑ-Β' ἐπέφερε ἔστω προσωρινή διακοπή τῶν τρομοκρατικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐπιπλέον ή Ἑλλάδα βρισκόταν ἕνα βῆμα πρίν τήν Τουρκία στόν ἐξοπλισμό τοῦ στρατοῦ της μέ σύγχρονα ὅπλα, τά ὁποῖα ἦταν ζήτημα ἐβδομάδων νά ἐνταχθοῦν λειτουργικά στίς μονάδες. Βεβαίως, ή ἐπανάληψη ἐπιθέσεων ἐκ μέρους τῆς ΕΟΚΑ-Β' τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1974 περιόρισε λίγο τήν εὐχέρεια ἐπιλογῶν τῆς Ἀθήνας. Ὅμως, δέν ὑποχρέωνε σέ ἄμεση ἀνάληψη δράσης. Ἐπιπλέον, ὅσο διατηροῦνταν οἱ ὑφιστάμενες ἔστω καί δύσκολες σχέσεις Ἀθηνῶν-Λευκωσίας, οἱ θαλάσσιες δίοδοι καί οἱ ἐναέριοι διάδρομοι ἦταν ἀνοικτοί γιά τήν Ἑλληνική πλευρά πού μποροῦσε ἔτσι νά βελτιώσῃ τίς θέσεις της στήν Κύπρο πρίν ἐπιχειρήσῃ ὁ,τιδήποτε. Στό πεδίο τῆς ἀναμέτρησης, ὁ συσχετισμός δυνάμεων ἦταν ἐξαιρετικά θετικός ὑπερ τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς. Οἱ Ἕλληνες διέθεταν ἰσχυρή δύναμη πυρός λόγω σημαντικοῦ ἀριθμοῦ ἀρμάτων μάχης, ἔστω καί κάπως παλαιῶν, τεθωρακισμένων ὀχημάτων καί πυροβολικοῦ. Οἱ Τοῦρκοι ἐπί τῆς νήσου δέν διέθεταν τίποτε παρόμοιο. Ἐπρεπε ὅλα νά τά μεταφέρουν ἀπό τήν ἀπέναντι ἀκτῇ. Ἡ Ἑλληνική πλευρά ὑπερτεροῦσε καί στή χωροταξία. Οἱ Τουρκοκυπριακοί θύλακες, πού κάλυπταν τό 3% τοῦ νησιοῦ, ἦταν ἀπομονωμένοι καί ἀποκομμένοι μεταξύ τους. Δύο μόνον εἶχαν πρόσβαση στή θάλασσα, χωρίς ὅμως προκυμαία ἢ ἄλλες λιμενικές ἐγκαταστάσεις. Ἐάν ή Τουρκία ἤθελε νά ἐπέμβῃ στό νησί χρειαζόταν μιά ἀκτῇ γιά νά ἐγκαταστήσῃ προγεφύρωμα. Ἡ μόνη κατάλληλη ἦταν ή βόρεια ἀκτῇ τῆς Κύπρου, στήν ὁποῖα ὅμως δεσπόζει ὁ Πενταδάκτυλος, βουνό μέ φυσικές θέσεις ἄμυνας καί λίγες διαβάσεις πρὸς νότο. Ὅλα αὐτά ὑπεδείκνυν ὡς μόνη κατάλληλη ἀκτῇ γιά ἀπόβαση τό Πέντεμίλι στήν Κυρήνεια. Μάλιστα ή ἀκτῇ αὐτή συνδεόταν μέ τόν ὁδικό ἄξονα Κυρήνειας-Λευκωσίας τόν ὁποῖον ὑποχρεωτικά θά χρησιμοποιοῦσαν οἱ δυνάμεις εἰσβολῆς καί ὁ ὁποῖος ἦταν ἐκτεθειμένος σέ πυρά πυροβολικοῦ. Ἀκόμη καί τό σχέδιο εἰσβολῆς ἦταν ἀπόλυτα προβλέψιμο. Ἐνίσχυση ἀπό τόν ἀέρα τοῦ σημαντικότερου Τουρκοκυπριακοῦ θύλακα, αὐτοῦ τῆς Λευκωσίας, ὥστε νά ἀντέξῃ τή συντονισμένη πίεση πού θά τοῦ ἀσκοῦσαν οἱ δυνάμεις τῆς Ἐθνικῆς Φρουρᾶς καί τῆς ΕΛΔΥΚ, δημιουργία προγεφυρώματος μέ ἀποβατική ἐνέργεια στήν Κυρήνεια καί ἐν συνέχειᾳ προώθηση τῶν δυνάμεων πρὸς τή Λευκωσία ὥστε νά ἐνοποιηθοῦν τό προγεφύρωμα καί ὁ θύλακας. Τό πῶς καταφέραμε καί χάσαμε αὐτόν τόν πόλεμο εἶναι ἀπορίας ἄξιο. Διδάσκεται σέ πολλές στρατιωτικές σχολές ή ἑλληνική ἀποτυχία στήν Κύπρο, ὡς κάτι τό παράδοξο. Μόνο ἐμεῖς δέν τολμᾶμε νά ἀκουμπήσουμε τό ζήτημα, ἀκριβῶς ἐπειδή μᾶς ἐνοχλεῖ, ἀλλά καί ἐνδεχομένως γιά νά μή θιγοῦν συγκεκριμένα πρόσωπα.

Ἡ παντελής ἀπουσία πολιτικῆς ἀντίληψης, ἀλλά καί στρατηγικῆς διορατικότητας τοῦ Δ. Ἰωαννίδη ἀναδείχθηκαν στά τραγικά γεγονότα τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1974. Εἶναι

γεγονός ότι ο άόρατος δικτάτορας δέν είχε αναλάβει ποτέ καμία προβεβλημένη θέση εξουσίας αρκούμενος να διοικεί από τα παρασκήνια. Αυτό δημιουργούσε άβελαιότητα στη διοίκηση και τή διπλωματία, καθώς πολλοί δέν ήξεραν αν συνομιλούσαν με τό αρμόδιο πρόσωπο, κάτι πού πληρώσαμε μετά τόν ΑΤΤΙΛΑ Ι, όταν οί πάντες είχαν εγκαταλείψει τίς θέσεις τους και οί διεθνείς οργανισμοί δέν έβρισκαν συνομιλητή, άκόμη και για τό ζήτημα τής έκεχειρίας. Ο Δ. Ίωαννίδης είχε τήν ευχέρεια τής έπιλογής τής χρονικής στιγμής πού θά έκδηλωνόταν τό σχεδιαζόμενο πραξικόπημα στην Κύπρο. Θεωρητικά θά έπρεπε να τό είχε σχεδιάσει για τό φθινόπωρο ή τό χειμώνα, όποτε ο δυσκίνητος άποβατικός στόλος τών Τούρκων θά είχε πρόσθετες δυσκολίες από τά καιρικά φαινόμενα. Όμως, ο κυκλοθυμικός δικτάτορας άπαιτούσε τό κεφάλι του Μακαρίου τό συντομότερο δυνατό. Σέ αυτό συνέτειναν δύο περιστατικά. Τό πρώτο ήταν ή συνάντηση του Άνδρέα Άζίνα, γραμματέα του Μακαρίου, με τόν συνταγματάρχη Ρουφογάλη, ύποδιοικητή τής Κ.Υ.Π. και έμπιστο του Ίωαννίδη. Τά όσα μετέφερε ως πραγματικά γεγονότα και παράπονα ο Άζίνας έξόργισαν τόσο τόν Ρουφογάλη ώστε τόν έπιασε από τόν λαιμό. Η κατάσταση έκτονώθηκε χάρη στην παρέμβαση ψυχραιμοτέρων, τό περιστατικό όμως, αυτό τελικά έπεισε τόν Μακάριο να μή βραδύνει άλλο και να στείλει τήν περίφημη έπιστολή τής 2ας Ίουλίου 1974, με τήν όποία ζητούσε άνοικτά τήν απομάκρυνση Έλλήνων αξιωματικών από τήν Κύπρο και κατήγγειλε ένέργειές τους σε βάρος τής νομιμότητας στό νησί με άμεσο κίνδυνο τή δημιουργία έμφυλιοπολεμικών συνθηκών. Ήδη ή έξτρεμιστική δράση τής ΕΟΚΑ-Β' είχε αναθερμανθεί. Μέ έντολές από τήν Αθήνα παραδόθηκε στην ουσιαστικά τρομοκρατική όργάνωση ο φυλασσόμενος όπλισμός τών στρατοπέδων Τρικώμου και Αθαλάσσας. Ο κουμπάρος του Δ. Ίωαννίδη, Συνταγματάρχης Παύλος Παπαδάκης άπειλούσε να κάψει τή Λευκωσία και κρατούσε έπιδεικτικά τά στρατόπεδα πού διέθεταν άρματα μάχης σε μόνιμο συναγερμό! Ο Δ. Ίωαννίδης χωρίς αντίληψη τών πολιτικών συσχετισμών ισχύος στά διεθνή και χωρίς ικανότητες στρατηγικής, αποφάσισε τήν άκατονόμαστη πρωτοβουλία, τήν άφροσύνη του προδοτικού πραξικοπήματος έναντίον του Μακαρίου στις 15 Ίουλίου 1974, τήν άποθέωση αυτή του ένθολαϊκιστικού τυχοδιωκτισμού, πού έστρωσε τό κόκκινο χαλί στην Τουρκική βαρβαρότητα. Τό πρώτο άποτέλεσμα, άποσαθρώθηκε άμεσα στά διεθνή fora ή Έλληνική θέση για τό Κυπριακό. Τό δεύτερο, χάθηκε ή δημοκρατική νομιμότητα στό νησί, καθώς ο Μακάριος ύποχρεώθηκε να εγκαταλείψει τήν Κύπρο και να καταφύγει στό Λονδίνο. Από κεϊ μετέβη στη Νέα Ύόρκη όπου τήν 19η Ίουλίου 1974 έκφώνησε τήν περίφημη όμιλία του ένώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.. Οί αντίπαλοί του, στό προσωπικό τους μένος έναντίον του κι αντί να σιωπούν από ντροπή για τά «κατορθώματά» τους, προσάπτουν στον Μακάριο τήν κατηγορία ότι με τήν όμιλία του αυτή κάλεσε τούς Τούρκους να επέμβουν στην Κύπρο. Ουδέν αναληθέστερο. Στέκονται στό ότι με

τήν όμιλία του ό Μακάριος άνέδειξε τό έναντίον του πραξικόπημα ώς έργο τής χούντας τών Άθηνών, κάτι πού τοϋ έδωσε τό δικαίωμα νά τό χαρακτηρίσει είσβολή, ένώ καί τόνισε τίς συνέπειες τοϋ πραξικοπήματος γιά τούς Τουρκοκυπρίους, τούς όποίους έπίσης έκπροσωποϋσε ώς ό νόμιμα έκλεγμένος ήγέτης τής νήσου. Στό τέλος τοϋ λόγου του ό Μακάριος ζήτησε τήν παρέμβαση τοϋ Συμβουλίου Άσφαλείας γιά τήν απομάκρυνση τών πραξικοπηματιών Άξιωματικών, δηλαδή τήν ένδεδειγμένη νόμιμη διαδικασία βάσει τοϋ Διεθνούς Δικαίου. Τίποτε στήν όμιλία του δέν μπορεί νά στοιχειοθετήσει τήν έναντίον του κατηγορία γιά πρόσκληση τών Τούρκων νά είσβάλουν στήν Κύπρο. Στά κάτω-κάτω αϋτό ήταν κάτι πού οί Τοϋρκοι από καιρό μεθόδευαν άπροκάλυπτα, μπροστά στά μάτια μας.

Τήν 20η Ίουλίου 1974 ξεκίνησε ή κατά τήν Τουρκία «Kıbrıs Barış Harekâtı», δηλαδή ή «Έπιχείρηση είρήνευσης Κύπρου», οϋσιαστικά ό ΑΤΤΙΛΑΣ Ι. Τά αποβατικά πλοία τών Τούρκων είχαν άποκαλυφθει από τά έλληνικά ραντάρ τουλάχιστον τέσσερις ώρες πρίν τήν εκδήλωση τής είσβολής. Οϋδέποτε δόθηκε έντολή νά κτυπηθοϋν. Στίς έναγώνιες εκκλήσεις τών υπερασπιστών τής νήσου γιά άμυνα, ή άνόητη άπάντηση τής Άθήνας ήταν ότι έπρόκειτο περί άσκήσεων πού σκοπό είχαν νά κάνουν επίδειξη ισχύος καί νά εκφοβίσουν, ένώ σταθερή ήταν καί ή σύσταση γιά αϋτοσυγκράτηση. Όταν στίς 4:45΄ π.μ. άρχισαν οί πρώτοι βομβαρδισμοί, ή Άθήνα άπαντοϋσε τά ίδια. Όταν μεταξύ 5:05΄ καί 05:15΄ π.μ. οί Τοϋρκοι βύθισαν δύο κυπριακές τορπιλακάτους πού διενεργοϋσαν άναγνωριστική αποστολή, ή Άθήνα επέμενε στά ίδια. Όταν στίς 5:15΄ π.μ. εκδηλώθηκε άεραποβατική ένέργεια 2.500 άλεξιπτωτιστών στό θύλακα τής Λευκωσίας, ή Άθήνα άρνιόταν τά γεγονότα. Όταν μεταξύ 05:30΄ καί 07:30΄ π.μ. πραγματοποιήθηκε ή άνεμπόδιστη αποβίβαση τών Τούρκων στό Πέντεμίλι, ή Άθήνα σιωποϋσε, δείγμα τοϋ πανικού καί τής άπόλυτης άνικανότητας τών τότε υπευθύνων. Μόλις στίς 08:40΄ π.μ. δόθηκε ή πρώτη έντολή γιά άμυνα από τό ΓΕΕΘΑ, ένώ μετά από λίγο κηρύχθηκε γενική έπιστράτευση στήν Έλλάδα. Η έπιστράτευση απέτυχε παταγωδώς γιά λόγους πού δέν είναι τής παρούσης, καί όδήγησε στή διάλυση τοϋ Έλληνικοϋ Στρατοϋ πλήν κάποιων μονάδων καταδρομών. Στήν ίδια τήν Κύπρο οί Τοϋρκοι προχωροϋσαν άνενόχλητοι μιās πού ή Έθνική Φρουρά καί ή ΕΛΔΥΚ ήταν άπασχολημένες στό κυνήγι τών μακαριακών, ένώ καί τά τεθωρακισμένα, άντί νά είναι στίς βάσεις έφόρμησης, φύλαγαν δημόσια κτίρια στή Λευκωσία. Μιά σπασμωδική έλληνική άντεπίθεση πού εκδηλώθηκε τή νύκτα τής 20ης πρός 21η Ίουλίου δέν είχε άποτελέσματα, καθώς οί δυνάμεις ήταν έλλιπείς, μέ έμφανή τήν άπουσία πυρών κάλυψης πυροβολικοϋ. Οί Τοϋρκοι υπέστησαν άνυπολόγιστες καταστροφές από φίλια πυρά, μέ κορυφαία τή βύθιση τοϋ άντιτορπιλικοϋ Κοτζάτεπε καί τήν πρόκληση ζημιών σέ δύο άλλα από τήν Τουρκική άεροπορία. Άν υπήρχε έγκαιρη άντίδραση τών υπερασπιστών τής νήσου καί άν έστω μέρος τών δυνάμεών μας βρίσκονταν στίς προβλεπόμενες

θέσεις, σήμερα δέν θά θρηνούσαμε...

Τήν 22α Ίουλίου 1974, μετά από παρέμβαση τών ΗΠΑ, συμφωνήθηκε έκεχειρία. Ένδεικτικό τών συνθηκών διάλυσης πού έπικρατούσαν στην Έλλάδα, ήταν ότι οι πάντες είχαν έγκαταλείψει τίς θέσεις τους, ένώ ό μονος πού βρέθηκε και διαπραγματεύθηκε έκ μέρους τής Έλλάδας τήν έκεχειρία ήταν ό αρχηγός του Ναυτικού Πέτρος Άραπάκης. Ή έκεχειρία βρίσκει τούς Τούρκους νά κατέχουν μόλις τό 5% του κυπριακού έδάφους. Ούσιαστικά είχαν αποτύχει στους στόχους τους. Παρά ταύτα είχαν δημιουργήσει ένα ισχυρό προγεφύρωμα στην καταληφθεΐσα πόλη τής Κηρύνειας και τό είχαν ένώσει μέ τόν Τουρκοκυπριακό θύλακα τής Λευκωσίας. Παρά τήν έκεχειρία, αποπειρώνται τήν επέκταση του προγεφυρώματος και αρχίζουν νά μεταφέρουν βαρέα τεθωρακισμένα και ισχυρό έξοπλισμό έτοιμάζοντας έμφανώς αυτό πού έμεινε στην ιστορία ως ΑΤΤΙΛΑΣ II. NATOϊκός έξοπλισμός σέ χρήση εκτός χώρου ένδιαφέροντος του NATO και μάλιστα έναντίον στρατιωτικών δυνάμεων άλλης χώρας μέλους του NATO! Ή παραβίαση τής Συνθήκης τής Βορειοατλαντικής Συμμαχίας προφανής. Άλλά και ή χρησιμότητα τής Τουρκίας ως συνορεύουσας μέ τή Σοβιετική Ένωση και ή διεθνής άνυπολυψία τής Έλλάδας τόσο καταλυτικές, πού κανείς δέν έδωσε σημασία. Ίσα ίσα πού ή συνέχεια απέδειξε πώς στή σκέψη πολλών πρυτάνευε τό νά μή συγκρουστούν δύο χώρες μέλη του NATO και νά μή διασπαστεί ή Νοτιοανατολική πτέρυγα τής Συμμαχίας, παρά τό νά έπιτρέψουν στην Έλλάδα αυτήν τή φορά, νά τιμήσει τίς ύποχρεώσεις της από τίς Συνθήκες Ζυρίχης-Λονδίνου ως έγγυήτρια δύναμη τής Κυπριακής άνεξαρτησίας

Μετά τά τραγικά συμβάντα τής Κύπρου, ή δικτατορία στην Έλλάδα καταρρέει και μαζί μέ αυτήν ό άχυράνθρωπος τους στην Κύπρο Νικόλαος Σαμψών. Ό Κωνσταντίνος Καραμανλής άναλαμβάνει τήν Πρωθυπουργία και τό δύσκολο έργο τής μετάβασης στή δημοκρατική όμαλότητα. Ταυτόχρονα, στην Κύπρο άναλαμβάνει προεδρεύων τής Κυπριακής Δημοκρατίας ό τότε Πρόεδρος τής Κυπριακής Βουλής Γλαΰκος Κληρίδης. Από τό σημείο εκείνο και μετά δέν ύπάρχει κανείς λόγος, οΰτε πρόφαση παρουσίας τών Τούρκων στην Κύπρο. Ή συνταγματική νομιμότητα είχε αποκατασταθεί, τό πραξικόπημα είχε εκλείψει, ή Διεθνής Κοινότητα είχε εκδώσει συγκεκριμένα ψηφίσματα, κι όμως, τά όσα ακολούθησαν ήταν τά πολύ χειρότερα. Δέν προλαβαίνουμε νά αναφερθοΰμε μέ λεπτομέρειες, καθώς έχουμε ήδη κουράσει, αλλά και έξαντλήσει τίς αιτίες τής καταστροφής μας. Σημειώνουμε ότι ή Κυβέρνηση Καραμανλή είχε κάθε λόγο νά είναι έπιφυλακτική, καθώς πολλές ήταν οι δυνάμεις πού έπεδίωκαν τήν άνατροπή της. Ή έσωτερική ασφάλεια αποκαταστάθηκε ούσιαστικά μόνο μετά τό «πραξικόπημα τής πιτζάμας», κατά τό όποιο στις 24 Φεβρουαρίου 1975 έξαρθρώθηκε μέ ένέργειες του τότε Ύπουργου Άμυνας Εϋ. Άβέρωφ όμάδα αξιωματικών φίλα προσκείμενων

στόν Δ. Ίωαννίδη, οί όποίοι έτοιμάζαν στρατιωτικό κίνημα γιά τό βράδυ τής Ίδιας ήμέρας. Συνελήφθησαν τότε 37 άξιωματικοί, ένώ άποστρατεύθηκαν άλλοι διακόσιοι. Ήταν τό συντριπτικότερο κτύπημα έναντίον όσων ύπονόμευαν τή μετάβαση στή δημοκρατική όμαλότητα. Από εκείνη τήν ήμέρα καί μετά δέν άμφισβητήθηκε ξανά ό πολιτικός έλεγχος επί τοϋ στρατεύματος. Ή άποκατάσταση της Δημοκρατίας στήν Έλλάδα άναλώμασι τής Κύπρου όπως έλεγε ό Μακάριος, καί ή έπακολουθήσασα έσωστρέφεια, δίνει κάθε δικαίωμα στους Κυπρίους άδελφούς μας νά τραγουδοϋν:

Δέν εΐναι ή πρώτη σας φορά πού μᾶς πουλήσατε.
Τό 'χετε ξανακάνει, χρόνια πρίν σ' άλλους αιώνες,
όταν μᾶς ξεπουλούσατε στους Πέρσες.
Κι όμως ζήσαμε, κι άντέξαμε σκλαβιές καί κοϋρσα,
τά φέραμε δεξιά μέ τήν άναβροχιά καί τήν ακρίδα.
Εΐμαστε Έλληνες. Δέν καρτεροϋμε τίποτα,
άπ' τήν Άθήνα τίποτα.
Τώρα μᾶς ρίξατε στους Τούρκους, τό αίμα πότισε τή γῆ
κι άλυσοδέσανε βαριά τόν Πενταδάκτυλο.
Εΐμαστε Έλληνες, τοϋ πικροϋ καιροϋ καί τής άπελπισίας.
Στήν καρδιά τοϋ πελάγου, στό σταυρό τοϋ όρίζοντα,
κραυγή κι οϊμωγή ή πατρίδα.
Άγρυπνοϋμε σ' αύτή τή γωνιά, στ' άκρο πέλαγο
στή μικρή μας πατρίδα έπάνω.
Ή φωνή μας - αιώνες παλιοί πού δέν χάθηκαν.
Τ' όνειρο μας - αιώνες πού θᾶρθουν.
Άγρυπνοϋμε σ' αύτή τή γωνιά καί μαχόμαστε
Κι ή έλπίδα άκονιέται στήν Πίστη.

Πενήντα χρόνια πέρασαν από τά δραματικά γεγονότα. Σταθήκαμε περισσότερο στίς αιτίες κι όχι τόσο στά γεγονότα, ακριβώς γιά νά καταδείξουμε τά γενεσιουργά αίτια τών καταστροφών μας. Κάποιες από αυτές έχουν έκλείψει, κάποιες άλλες όχι. Χρειάζεται έπαγρύπνηση καί προσήλωση στό στόχο, πού αύτήν τή φορά εΐναι ή διασφάλιση τής άνεξαρτησίας καί άκεραιότητας τής Κυπριακής Δημοκρατίας μέ όρους σεβασμοϋ τοϋ Διεθνoϋς Δικαίου καί άποτρεπτικούς τής Τουρκικής έπιθετικότητας. Δέν εΐμαστε πιά στό 1974. Αυτό άς τό καταλάβουν πρώτιστα όσοι έποφθαλμιoϋν τόν Έλληνισμό καί τά δίκαιά του. Βέβαια, πενήντα χρόνια εΐναι πολλά! Ή άντοχή μας όμως, στά τετρακόσια χρόνια τής Όθωμανικής σκλαβιάς μέ πηγή τής δύναμής μας τήν Όρθόδοξη Έκκλησία, άποδεικνύει ότι δέν άλλοτριωνόμαστε εύκολα κι όχι μποροϋμε πολλά! Δέν άρκοϋν πενήντα χρόνια γιά νά κάμψουν τό φρόνημα, τήν έλπίδα, τή διεκδίκηση. Καί οί Έλληνες στή

μακρόχρονη ιστορία μας έχουμε αποδείξει ότι αντέχουμε να περιμένουμε και να
γυρίζουμε τόν καιρό μέχρι να φέξει τό φῶς κείνης τῆς μέρας...

Καρτεροῦμεν μέραν νύχταν
Νά φυσήσει ἕνας ἀέρας
Σ' τοῦν' τόν τόπον πο 'ν καμένος
Τζι' ἐν θωρεῖ ποτέ δροσιάν
Γιά νά φέξει καρτεροῦμεν
Τό φῶς τζιείνης τῆς μέρας
Πο 'ν νά φέρει στόν καθέναν
Τζιαί δροσιάν τζιαί ποσπασιάν.

Γρήγορα λευτεριά στήν Κύπρο! Ἀμήν.